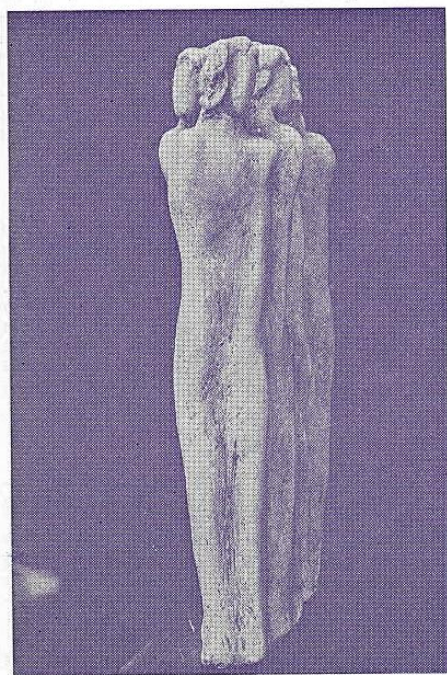

O SLICI IZ DETINJSTVA

Sedim u predsoblju, letnjoj kuhinji, na rerni zidanog šporeta, pored velikog prozora koji gleda u Avliju. Napolju kiši. Svetlost je zgrušana u žitku melasu sumornog dana. Vazduh se naježeno šćučurio u gonku, po budžacima. Kišne vlati šibaju po oknu. Ono je iznutra zamagljeno, i ta topla skrama očvrsele pare budi u meni osećaj zaštitenosti i skućenosti. Iza mutnog okna, u Avliji, Žutkino stablo omekšava i rasplinjava se kao mastilom nesigurno povučena uspravna crta u svesci za krasnopis što se topi pod zrnima kiše. Pokisla taraba je raz-

liven premaz tuša po vazduhu. Beo grumen psa Taksina sivi i kopni pod Trnovačom kao grudva snega pod ojuženom kišom. Rano je proleće? Kasna li jesen? Ponedeljak je!

Zidovi predsoblja su žučkasti, poprskani tamnim tačkicama. Sit i smeđ miris zagorelog mleka. Stelaže u uglu obliveno mekim i retkim mrakom.

Sâm sam. Zagledan ni u šta. Ničega nema i sve je tu. Ne treba mi niko.

Do mene ne dopire nikakav zvuk. Ako su neka usta i izgovorila negde glas, kiša je pala po njemu, rasprela ga i razvodnjila, sprala u blatne lokve, u mulj, razlila po jendecima u Bari. Samo s časa na čas na tavanu iznad mene zaplamsa rumen i plav golubiji gugut, za trenuak bukiti kroz vazduh, prlji, sagoreva njegov mokar pepeo. Obasjava dan i učvršćuje moju kolebljivu samodovoljnost.

Ispod mene, iz rerne, zrači osnažujuća vrelina, kulja u mene. Od toplote, opušten i dremljiv, pjan, gnjecavo bubrim, širim se. Moje meso se budi. Sav sam predat osluškivanju šumora krvi, sitom rastakanju soka po žilama, osećaju tela. Svog me potapa plima tog pomahnitalog mesa, zaglušuje me i briše sve: strah ostavljenog deteta, osećaj izgubljenosti i bespomoćnosti, strepnju da, možda, nije prepodne, no da se to smrkava i otpočinje strašna noć koja nikada neće svanuti, a niko još ne dolazi, jer nema ko da dode... Ne mogu da se setim maminog lika. Otac ne postoji: vazduh je u predsoblju smrknut i krut kao da je on ovuda, neprimećen, malo pre prošao. Oči me peku, valjda od dima iz šporeta. Vrisku koja bi nekoga ili nešto da dozove zasopljaju u grlu novi šikljaji vreline, koji uspokojavaju i otupljuju. Sve se muti, tanji i hlapi... Curi u buduće dane ili se sunovraćuje u prošlost?

To je ta slika iz dubokog detinjstva kojoj ne umem objasniti razloge postojanja u sećanju, njen smisao po sebi i njeno značenje za mene.

Nestali su oni detinji ushiti od kojih su me poduzimali nesan i groznica, a ja sam ih, uzalud, raspaljivao da se razbuktaju u meni i da me svog prožmu, utisnu se u krv i kost — kako bih ih pamtio. I velike procepe dečakčkog straha zaravnala je ravnodušnost odrastanja. Iz detinjstva sam izneo tek dva-tri belega: na unutrašnjoj strani leve podlaktice od klina na koji sam se raspaprao preskačući tarabu pri krađi petrovača, zatim onaj od testere, između prstiju desne ruke, pa ožiljak na desnoj nozi kojom sam nagazio na dno razlupane flaše hvatajući ribu u Pantinim Jamurama... Dakle, jedva nekoliko očvrslih i neizbrisivih žigova kao dokaz da sam bio.

A pored tih pečata, neprizivana i odurna, a vidljivija i prisutnija od njih iako se čini da na meni nema ožiljka od nje, ostala je ta slika iz najdubljeg detinjstva, sećanje pre svih sećanja, kao da dopire iz vremena pre svih drugih mojih događanja, iz početka mene. Muk je zapečatio zvukove i zaborav isprao boje iz jarkih prizora radosne graje, — a samo teška tišina turobne slike ne prestaje da muklo grmi i blesak njenih musavih boja ne gasne. Ona postoji na način pojava kao što su tama i voda, vazduh i zemlja, dakle onih koje su neporecivo i neizmenljivo tu, bez našeg pristanaka i, veće od nas, nadrastaju jednu i jalovu moć naše upitanosti o njima.

Imam ponekad utisak — ili se to samo zavaravam? — da su postojala razdoblja u kojima sam je potpuno zaboravljao, u kojima je uopšte nije bilo. To me onespokojava. Bojim se da ona, izoštrena i ukрупnjena, sa svojom podgojenom tamom i još razjapljenijom prazninom, tek sada u punoj snazi počinje da izronjava iz zaborava, kao što truplo pre mnogih vekova potonulog broda najednom kreće ka površini, potpuno neobjašnjivo, bez razloga, pokrenuto valjda upravo tom gnjilošću koja bi trebalo da ga mrtvo sljubljuje s dnom.

Kroz telo mi protiče vreme i moja smrt u meni jasno se uobličava, gusto naliva, i sve u meni pred njom u panici uzmiče, troši se i osipa, ali ne i ta slika! Osvećljena crnom zvezdom davnog a neprolaznog, pružila je svoje pipke ka budućem i iz njega siše sok i snagu. Žalobna i ponižavajuća, ona traje kao nekad davno zacementirana, a sada ponovo provaljena rana što otiče zagnjojavajući se, nezasiro ždere zdravo tkivo oko sebe i tako se snaži za još nezajažljiviju glad. Postaje sve očiglednije da sam ja samo ništavna i trošna hrana za jedro, zdravo biće te bolesti!

Zato ne mogu reći: bila je nego jeste. I kada kažem: ja se nje sećam, to priznajem: ona me poseduje.

Krnja i prazna, uplašena pred naletom kiše i samoće, zaptivena sobom, a beznađna, zamagljena mutnim strepnjama, bez hrabrosti da ih dorekne ili poništi, a pri svemu tome mirna, neumacurana suzama, neustlinavljena, samodovoljna i zadovoljna, čak uzbuđena onom plimom vreline od koje se meso budi i mahnitava, slika iz detinjstva uznemirava, začuđuje, ponižava i razgnevljuje. Tako se slabo seća stvari koje bi se mogle pamtiti, a tako je izvesna u znanju koje bi moralo biti predato zaboravu: predomišlja se da li je rano proleće ili kasna jesen, a tvrdi — ponedeljak je. Plaši me pretnjama, a ne kazuje mi razlog zbog kojeg pred njima ne uzmičem. Ako sam uplašen — što ne doživam i ne plaćem, ako sam uveren u svoju samodovoljnost — što sedim priprije u čošku i skukunjen? Natura mi sumnju da sam ikada video oca, a istovremeno mi obraća pažnju na vazduh u kojem je utisnuto nešto od njegovog lika. Kazuje mi moju prestrašenost od samoće i noći, ali još ubeđenije svedoči o mojem ushićenom doživljaju sopstvenog mesa, koje, gluvo za strah, protiv očaja, buja kao što biljku diže u vazduh slepa snaga korena. Jesam li to beznađno odbačen ili, naprotiv, samo ostavljen sebi da bih se našao? Da li, na kraju, bivam jezivo otrežnjen nekom novom stravom ili tonem u mir, tup do samozaborava? Koliko sve to traje? I zašto?

Čini se da bi jedan jedini odgovor na ma koje od ovih pitanja objasnio sve: i tu prošlost koja se nadnela nad sadašnje i buduće dane zaklanjajući im svetlost, i značenja moga sadašnjeg života, i smisao sutrašnjeg disanja, i, najzad, suštinu moje znatiželje da sve to otkrijem. Znao bih i da li, pišući ovo, pribiram i učvršćujem sebe ili, naprotiv, praznim i obesmišljam sve što sam bio, što jesam i što ću biti. Odustvo odgovora baca me u sumnju da, ne razumevajući sećanje, zapravo i ne pamtim tu sliku, nego da to ona mene pamti i tumaći u nekom njenom svetu u kojem nisam bio i nikada neću doći.

A ne mogu je jednostavno odbaciti. Reći: to je samo sećanje, tek jedna slika. Jer, toliko puta mi se učini da samo po tome sećanju uistinu postojim i da preko skućenih rubova te slike zapravo ništa od mene nema. Iako je nisam prizivao, slutim da je ne bih smeo izgubiti. I, dok se radujem utisku da su postojala razdoblja u kojima je nisam pamtio, bojim se da bih je jednom mogao izgubiti.

Možda sam to jedino i sav ja. Ovaj ja koji putujem ne radujući se cilju, a kamdžije kiše pucaju crnom ravnicom i, kašnjavaajući, šibaju prozore voza, na staklu bubre pruge vodenih plikova: ja sedim iza okna skukunjen u nejasnoj krivici. I ovaj ja koji pišem i, tako, udaljujem se od sveta dozivajući ga. Koji pišem i, tako, živim dva života istovremeno — onaj o kojem je reč i ovaj u kojem je reč — a samim tim ni jedan zapravo.